

**Методичні рекомендації
директорам закладів загальної середньої освіти
за напрямком «Роль керівника закладу загальної середньої освіти в умовах
реформування галузі та децентралізації»**

Закон України «Про освіту» [1], «Про повну загальну середню освіту» [2], Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та перспективи впровадження на період до 2029 року» [3] визначають завдання проведення докорінної реформи галузі освіти, що має перетворити її на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України. Звертаємо увагу директорів закладів загальної середньої освіти на те, що реформування школи спирається на нові вимоги до якості освіти, що суттєво впливає на перегляд змісту освіти, її структуру, засоби і форми організації освітнього процесу.

Децентралізація і становлення громадянського суспільства – процеси, пов'язані з подальшим прогресом країни. Вони ставлять на порядок денний питання формування та розвитку державно-громадської моделі управління освітою, яка має враховувати регіональні особливості, орієнтувати на чіткий розподіл повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, забезпечити реальну автономію закладів освіти. Така модель освітньої системи передбачає зміну її структури та делегування громаді певних функцій державного управління, ресурсів для їх реалізації та відповідальності.

Компетентне управління освітніми системами на всіх рівнях функціонування галузі, створення ефективних моделей управління закладами освіти, підготовка директорів шкіл – лідерів, які здатні проводити зміни, визначено пріоритетним завданням реформ в освіті. У контексті місії Нової української школи суттєвим фактором управління галуззю та закладами освіти є дієва співпраця школи, влади і громади, що забезпечить формування та розвиток демократичного громадянства в Україні, сприятиме вихованню випускників з активною громадянською позицією, небайдужих до долі своєї сім'ї, громади, держави. Директорам закладів загальної середньої освіти рекомендуємо у своїй роботі керуватися визначеними законодавством принципами управління.

У Законі України «Про освіту», Концепції Нова українська школа як концептуальні засади реформування системи освіти визначено формулу нової школи, серед ключових компонентів – децентралізація та ефективне управління [3]. Для перетворення закладів загальної середньої освіти на такі, які відповідатимуть вимогам сучасності, потрібні нові технології управління, а щоб Концепція була успішно впроваджена, директори шкіл мають стати лідерами змін.

Звертаємо увагу керівників закладів загальної середньої освіти на те, що директор має не просто очолити цей процес, а стати лідером освіти. «Лідерство – це бачення, керівництво – реалізація цього бачення» [4]. Саме лідери здатні просувати процес реального реформування школи, який має відбутися насамперед на рівні окремо взятої школи. Лідер і менеджер освіти – головні ролі директора сучасної школи. Лідерство не вичерпує і не заміняє процес управління, а доповнює його і робить більш ефективним як невід'ємний компонент роботи команд і груп.

Акцентуємо увагу директорів закладів загальної середньої освіти на тому, що лідер має перебувати в постійному пошуку нових ідей та рішень, бути комунікабельним, різнобічно розвиненим, уміти переконувати і вселяти віру, володіти здатністю цілепокладання [5]; бути здатним приймати самостійні рішення та відстоювати їх, уміти стратегічно мислити та планувати, прагнути розвивати ініціативність підлеглих, із готовністю сприймати нові вимоги [5]; вести за собою, мати мотиваційну першість, впливовість, зануреність у свою справу, захопленість нею, компетентність, креативність, психологічну стійкість, здатність до адекватної самооцінки й саморегуляції, постійного самовдосконалення [4] тощо. У різних ситуаціях ефективні лідери виявляють різні особистісні якості, але на рівні ділових здатностей їх об'єднує багато спільного.

XXI століття – епоха змін, яка спонукала освіту України перейти до реформування. Тому, місією директорів закладів загальної середньої освіти стає менеджмент інновацій, генерування й реалізація нових ідей та освітніх ініціатив. Нова українська школа потребує керівника нового тисячоліття, керівника-лідера, який:

- є ініціатором і творцем нового, цікавого й захопливого;
- має стратегію розвитку закладу освіти;
- уміє генерувати ідеї, технології і менеджмент;
- мотивує і надихає;
- може створити професійну команду однодумців;
- здійснює внутрішню і зовнішню комунікації;
- створює умови для свободи думки;
- створює розвивальне освітнє середовище;
- сприяє ініціативі підлеглих, учнів, громади;
- сприяє саморозвитку всіх суб'єктів освітнього процесу;
- навчається сам і створює колектив, який постійно навчається;
- має високий рівень відповідальності за прийняті рішення і результати роботи закладу;
- має високий емоційний інтелект.

Сучасний директор школи – це лідер, здатний вести колектив до визначених перспектив, переборюючи стереотипи, долаючи труднощі та перешкоди, упроваджуючи зміни.

Рекомендуємо директорам закладів загальної середньої освіти звернути увагу на те, що першочерговим завданнями керівника закладу загальної середньої освіти є визначення стратегічних напрямів побудови й функціонування Нової української школи, практична реалізація Концепції Нової української школи, що ґрунтується на запровадженні принципу педагогіки партнерства, надання академічної свободи вчителю та стимулювання його до професійного зростання, впровадження принципу дитиноцентризму та удосконалення процесу виховання, створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, розвитку творчого потенціалу вчителів.

Рекомендуємо директорам закладів загальної середньої освіти взяти до уваги те, що оновлення сучасної школи, побудова її як простору освітніх можливостей значною мірою залежить від особистості керівника закладу загальної середньої освіти, від змісту його діяльності, яка передбачає не тільки оволодіння сучасними

вітчизняними та зарубіжними практичними підходами до управління школою, а й визначенні пріоритетними таких принципів, як демократизація, гуманізація; врахування національних засад в управлінні школою; упровадження нових управлінських функцій; визнанні пріоритетності колективних і колегіальних форм управління та запровадженні проектних, дослідницьких, технологічних методів управління.

Звертаємо увагу на те, що сучасний директор закладу загальної середньої освіти як модератор якісної освіти – це ключова особа в закладі освіти, від якої залежить поступ організації до утворення нової української школи як відкритої та активної соціально-педагогічної системи осередку культурно-освітнього середовища. Рекомендуємо директорам зосередитися на тому, що головна роль директора нової української школи – лідер освіти, який веде свій колектив від нинішнього стану до бажаного результату; функціональні зміни в роботі директора закладу загальної середньої освіти, передбачені реформою освіти, потребують неперервного розвитку професійної управлінської компетентності керівника і формування його лідерських якостей.

Отже, засобами розвитку професійних і лідерських якостей керівника закладу загальної середньої освіти є безперервна освіта, самоосвіта та саморозвиток. Базою для реалізації такого безперервного навчання в теоретичній його частині мають стати заклади післядипломної педагогічної освіти, центри професійної підготовки педагогічних працівників, а для практичних занять – заклади освіти, що мають успішний досвід лідерів освітніх реформ.

Використана та рекомендована література

1. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту», ухвалений Верховною радою України від 16.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» / Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0056-93>.
4. Громовий Віктор. Якою має бути нова роль директора школи в умовах трансформації освіти в Україні? URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/239-yakoyu-mae-buti-nova-rol-direktora-shkoli-v-umovakh-transformatsiji-osviti-v-ukrajini>
5. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти/ [Т.Д. Шоутен, Л.І. Даниленко, О.І. Зайченко, Н.З. Софій]; за заг. ред. Л. Даниленко; Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». К.: СПД-ФО К.С. Парашин, 2009. 112 с.

Методист з управлінської діяльності
навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності
та професійного розвитку
КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

В.В. Перлик